

Pelin Demireli, Neşe Ozan ve İlhan Sayın ile Sulukulelilerle Dayanışma Çalışmaları Üzerine bir Söyleşi

Balca Ergener, Asena Günal, Erden Kosova

2005 yılının Kasım ayında tarihî Sulukule Mahallesi (Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri), 5366 no.lu kanun (Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun) kapsamında Yenileme Alanı ilan edildi. O günden bugüne mahalle, birçok yanlış uygulamaya tabi tutuldu ve büyük ölçüde yıkıldı. Bir tür kentsel sürgün projesi olan Sulukule Projesi ile yoksul Romanlar devletin elindeki bütün imkânlar kullanılarak yaşam alanlarından sürüldü, mülkleri üzerinden birileri zengin edildi. Bilinen en eski Roman mahallelerinden biri, villa, butik otel ve AVM yapmak için yıkıldı, sakinleri mağdur edildi. Mahallede kiracı olanlar, kentın 40 km dışına Taşoluk'a sürülüp, yaşam alanlarından, geçim kaynaklarından koparıldılar. Taşoluk'a gönderilen ailelerin hepsi, aidatları ödeyemeyince, evlerini satıp yine Sulukule'ye yakın yerlerde kiracı oldular. Tapu sahibi olanların büyük çoğunluğu haklarını üçüncü şahıslara satmak zorunda kaldı. Tapu sahibi olmadıkları gibi kiracı olduklarını kanıtlayamayanlar ise sokakta kaldı. Sulukule, kentsel dönüşümün sembol alanlarından biri oldu; kentsel adaletsizlik yürütülen mücadeleye, uluslararası baskıya ve onca çözüm üretme faaliyetine rağmen yaşandı. Pek çok sivil toplum örgütü, bağımsız aktivist, akademisyen, üniversite öğrencisi ve gönüllü, bu süreçte Sulukule'deki mücadelede Romanların yanında yer aldı, onları yalnız bırakmadı. Sulukule yıkıldıktan sonra da oradaki insanlarla dayanışmayı sürdüren Neşe Ozan, Pelin Demireli ve İlhan Sayın'la kentsel dönüşüm mağduru yoksul bir toplulukla çalışmayı, o topluluğun ihtiyaçlarını, devletle olan ilişkilerini, devletin onlara bakışını ve ortak üretimi konuştuk.

Erden Kosova: Sulukule'deki çalışmalarınıza ne zaman başladınız?

Neşe Ozan: Ben henüz mahallenin ortadan kalkmış olmadığı, yıkımların başladığı bir dönemde gittim ilk, 2007'de.

Pelin Demireli: Ben de büyük yıkımın olduğu zamanda, etüt çalışmalarıyla başlamıştım. 2008 Mayıs olması lazım.

İlhan Sayın: Benim başlamam da yıkımdan sonra olmuştu; okuldaki atölyelere gelmemle birlikte...

Neşe Ozan: 2008-2009 o dönem.

Erden Kosova: Daha sonra bir araya gelip ortak bir mekânda çalışmaya başladınız sanırım.

Neşe Ozan: 2010'un nisanında Sulukule Gönüllüleri Derneği adı altında bir mekân kuruldu. Biz de orada çalıştık. Aslında son yıkımlar Mayıs 2008 civarında tamamlanmıştı. Bir mekânın kurulması neredeyse iki sene sonra ancak gerçekleşebildi. Yıkımdan sonra bütün insanlar zaten o civardaydı, yıkım bölgesinin dışına yayılmış durumdaydı ve biz yıkım tamamlandıktan sonra "hadi bize müsaade" diye veda etmedik. Devam ettik.

Asena Günal: İlk gidişiniz nasıl olmuştu?

Neşe Ozan: Her şeyin başlaması 2005'tir Sulukule'de. Ben 2007'de gittiğimde çeneden diş söker gibi mahalleye dalıp bir iki ev yıkılmışlardı. Ben orda faaliyet gösteren bir arkadaşımın bir toplantıda "yardıma ihtiyac var, vakti olan gelse iyi olur" çağrısı üzerine gittim.

Pelin Demireli: Ben platform toplantılarına gidiyordum ve e-posta üzerinden haberler alıyordum. Etütte insana ihtiyaç var dediler, ben de öyle başladım. Ama etütlerde matematik, Türkçe gibi derslerde işin eğitimini almış olmanın gerektiğini gördüm; bu işi yapmasam daha iyi diye düşündüm. Böylece yemek atölyelerine başladık. Nalan (Yırtmaç) da o dönemde karikatür atölyesi yapıyordu.

İlhan Sayın: Ben de çamur atölyesindeydim.

Pelin Demireli: Daha önceki arkadaşlık ilişkilerimiz sonradan orada beraber çalışmaya döndü.

Neşe Ozan: Ben de sizlerle orda tanıştım.

Asena Günal: Anladığım kadarıyla giderken aslında atölye yapacağız diye çok belli bir şey yoktu, orada şekillendi daha çok...

İlhan Sayın: Evet, tamamen orada deneyim sırasında şekillendi.

Pelin Demireli: Eğer dışarıdan geliyorsanız ve toplantılara katılıyorsanız burada olanları pek anlayamıyorsunuz. Benim gerçekten dahil olmam da sonra gerçekleşti. Neredeyse ucundan dönüyordum; kahvede ders vermek benim işim değil, en iyisi ben hiç bulaşmayayım, başka bir şey yaparım belki, diyordum kendi kendime. Bir adam kolumdan yakaladı ve dedi ki "bizim çocuklar Anadolu Lisesi'ni kazandılar, puanları tutuyor ancak kayıt için 500 lira para istiyorlar". Nasıl olur falan filan derken Sulukule Aktivistlerinden David (Arribas Cubero) ile birlikte ne yaparız ne ederiz diye sorduk soruşturduk. İlk temasım işte o aileyle başladı. Sonra okuluna gittim kayıt parasını sormaya. Son dakikada çevreden para topladım ve 200 lira yatırdım, devamını da getireceğiz diye... Sonra Milli Eğitim'e gittim ve öğrendim ki bu ödemeler tamamen kayıt dışı. Hemen oradan telefon açtılar, bu çocukları kolluyorsunuz, masraflarını karşılıyorsunuz, diyerek. O 200 lirayı vermiş olduk ama sonuçta dört çocuğun –okul formalarına, alet çantalarına varana kadar bir sene ekstra masraf çıkarmadan- kaydını yapmayı başardık. Şimdi dördü de okulda halen. Bu sene tekrar kayıt parası istiyorlarmış ama yüzdeyi düşürmüşler.

Erden Kosova: Daha önceki bir konuşmamızda şunu söylediğini hatırlıyorum: Valilikte bu tür sosyal anlamda dezavantajlı konumda bulunan insanlar için belirli bütçeler var ama bir türlü işleyemiyor, kimse de bundan haberdar değil, talep etmiyor ya da orda olan kaynaklar doğru dürüst kanalize edilemiyor...

Pelin Demireli: Evet yerelden merkeze değil, merkezden yerele işliyor her şey. Dolayısıyla okula gidecek ailenin çocuğu kalkıp Sultanahmet'teki İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gitmeyi aklına getirmiyor. Çünkü mantıklı olan da bu zaten, sen kendi mahallendeki, ilçedeki sorumluya gidersin sonuçta, tek bir merkeze gitmek zor gelir. Yerelden bahsettiğin imkânlarla ulaşmak, o bilgiye ve maddi manevi her türlü kaynağa ulaşmak nerdeyse imkânsız.

Erden Kosova: Bir de sosyal olarak zaten dışarıda tutmaya, seçip elemeye yönelik bir sistem var kamusal mekanizma içinde.

Pelin Demireli: Tabii, bu insanları bankaya bile almıyorlar, mesela. Yardım parasını bağlattık; bankaya gidecekler; kartı alıp parayı çekecekler, her şey hazır yani, para onların, ama güvenlik görevlisi bankadan içeri sokmuyor. Bunun için bile müdahil olmak gerekiyor.

Asena Günal: Burada destek veren belediye aslında bu insanların evlerini de yıkan belediye, değil mi? Kömür, erzak gibi şeyler dağıtıyorlar...

Neşe Ozan: Erzak dağıtımları bazen oluyor ama esas olarak belediye o insanların yaşam alanlarını yıktı; sonrası onu hiç ilgilendirmiyor. Yani diğer yoksullara ne kadar yapıyorsa onlara da onu yapıyor. Yardım muslukları da bence aslında siyasal tercihlere göre açılıyor. Mesela şimdi eğitimde şartlı nakit yardımı diye bir şey var. Belli koşulları yerine getiren herkes buna başvurup ayda 30-35 lira bir para alabiliyor. Fakat biz Milli Eğitim'in bir toplantısına katıldığımızda orda öğrendik ki Türkiye'nin doğusu ve güneydoğusunda çocuk başına 250 lira gibi verilen aylık bir yardım varmış. Bunu bize okul müdürleri söyledi.

Asena Günal: Şartlı nakit transferi Dünya Bankası'nın bir projesi ve Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakfı üzerinden işliyor. Mesela 0-6 yaş arası aşısını olursa ödeme yapıyor; 6 yaştan büyükse de okula düzenli giderse veriyor ama çocuk başına 30 lira diye biliyorum ben. O zaman sizin bahsettiğiniz başka bir şey. Devlet eliyle mi veriliyormuş?

Neşe Ozan: Devlet eliyle veriliyor ve hatta altı çocuğu varsa altısını birden de okula gönderme şartıyla. Söz konusu bölgede, Kürt bölgelerinde okullaşma oranı özellikle kız çocuklarında düşük –

bu bir gerçek. İyi niyetle okullaşmayı teşvik için böyle yaptığını düşünebiliriz tabii, ama İstanbul'daki Çingene mahallelerinde okullaşma oranı o bölgelerden de düşük. Sulukule'de okumaz yazmazların oranı %31'di. Düşünebiliyor musunuz? Kaymakamlığa yürüyerek 10 dakika mesafede bir yer burası. Kürt bölgelerine verilen teşvik, neden burada da yok, sorusu çıkıyor ortaya! Biz o bahsettiğim Milli Eğitim'in toplantısında duruma uyanıp "bizimkilere niye vermiyorsunuz" diye girişimlerde bulununca geçen sene 40 tane çocuğa 8 ay boyunca 100 lira eğitim yardımı, liselilere de ayda 150 lira verdiler.

Pelin Demireli: Gene 250 değil yani.

Asena Günal: Ailelerin doğrudan bunlardan haberi oluyor mu?

Pelin Demireli: Okuldaki bilmiyor, okul müdürü bilmiyor, İlçe Milli Eğitimi zaten bilmiyor...

Neşe Ozan: Zaten ihtiyaç duyan insan sayısı çok fazla olduğu için genellikle kurumlardaki eğilim böyle şeyleri örtük tutma yönünde. Çok ihtiyacı olanlara söylüyorlar ama şimdi kimin ihtiyacı var kimin ihtiyacı yok neye göre nasıl karar vereceksiniz! Öğretmenler yoksul insanların evine gitmez. Sokakta merhabaları ya vardır, ya yoktur. Kendisine anlatılanlarla, karşısındaki insanın kılık kıyafeti nasıl ona bakarak son derece sağlıksız bir şekilde verilen kararlar.

Pelin Demireli: Belli kriterlere göre veriyorlar o parayı ama mesela yeşil kartta çok sık görüyoruz ki, hiçbir kriter yok. O kriterleri tutarsa da vermiyor, tutmazsa da veriyor! Oradaki kişinin inisiyatifine kalmış bir şey.

Neşe Ozan: Mesela yeşil kartta ve sosyal yardımlarda üstünde mülk var mı yok mu diye tapuya bakılıyor. Çıktığı oluyor –ama bu nasıl bir mülk; bir mülkün kaçta kaçı? Mesela böyle bir ablamıza yeşil kart verilmedi, üstünde mülk var diye. Üstündeki hisse miktarı 480'de 1 gibi bir şeydi. O ablanın "Benim üstümdeki mülk budur" deyip dilekçe verecek bir hayat bilgisi yok. Biz öğrendik, görüştük vali yardımcısıyla ve çözdük. Başka türlü olmuyor. Üstelik sonra başka bir benzer durum meydana geldiğinde, bürokrasi sorunu otomatik olarak çözmüyor. Yani bir kazanıma dönüşmüyor. O durum için de aynı çabayı yeniden göstermelisin. Yani aslında bir arpa boyu yol gitmiyorsun. Ne büyük bir zaman ve enerji gerektiriyor düşünün.

Asena Günal: Oraya aklınızda başka şeylerle gidip kendinizi belli bir rolün içerisinde bulmuşsunuz, ihtiyaçlarla karşılaşmışsınız.

Neşe Ozan: Evet, öyle oldu. Biz bugüne kadar gördüğümüz eğitimle, edindiğimiz bilgi birikimiyle ihtiyaçlar neyse ulaşabileceğimiz çevrelere ulaşmaya, bildiklerimizi paylaşmaya çalıştık mahalleleyle.

Erden Kosova: Bir de şöyle bir şey var, daha ciddiye alınabilir pozisyonda, formasyonda olduğunuz için güçlü bir şekilde gidiyorsunuz. Belki onlar tek başlarına gitse ciddiye alınmama gibi bir durum olabilir.

Pelin Demireli: O da var tabii ama esas önemli unsur bilgi. Ben mesela bu Sulukule sürecinde çok şey öğrendim. Milli Eğitim'e gidip ne yapmam gerekiyor, hakkım ne... Hani ben de dahil olmak üzere hakkım ne bilmiyorum, bilmiyoruz gerçekten. Bu eğitimli olmakla kazanılan bir şey olmuyor maalesef. Kira artırımını mesela herkesi ilgilendiren bir şey. Kira artışındaki hakkını sen bilmezsen ev sahibi de, Milli Eğitim de, avukat da, herkes seni kandırabilir. Çocuk çalışmalarının özü de bence bunun üzerine şekillenmeli. Çocuk hep soruyor ya neden diye, biz o neden sorularını bastırıkça alıyoruz, artık neden diye sormamaya başlıyoruz. Biri sana bir şeyi bodoslama söylediği zaman, öyledir herhalde, eyvallah diyorsun. Ben Milli Eğitim'e en az 5 kere gittim bu çocuklar için, o gerekli bilgiyi tam olarak öğrenene kadar. Ben nerden bileyim Meslek Lisesi'ne ne kadar kayıt parası alınıyor. Bunu ancak yaşayarak öğrendim. Bu bilgi sizde olmadığı sürece karşınızdakinin dediğine güveniyorsunuz, sorgulamıyorsunuz. Bunun sonucunda tıkanmalar ve çok fazla enerji kaybı oluyor dolayısıyla, bir yerden sonra pes ediyorsunuz. Bu insanlar çoluğu çocuğu olan

insanlar nasıl evde bıraksın, sekiz kere Milli Eğitim'e gitsin... Yol parasını nasıl verecek? Hani yürüyerek gidiyorlar bazı yerlere ama...

Erden Kosova: Belirli bir ihtiyaç ortaya çıkıyor ve bir biçimde sonuca da ulaşıyor; o zaman başka ihtiyaçlar da size gelmiştir herhalde yine kamuyla temasa ilişkin olarak...

Pelin Demireli: İhtiyaçlar bitmiyor bitemez; zaten adamın evi yıkılmış, her şeyden önce barınma gibi temel problemler var ve ona bağlı olarak tüm bu problemler zincirleme reaksiyon gösteriyor. Okula gitmeyenlerin çoğu adres değişikliği yüzünden, sürekli ev değiştirdikleri için bir türlü sisteme giremiyor. E-okul sisteminde hâlâ bazı sokaklar kayıtlı değil ve sokak kayıtlı olmadığı için çocuğu okula kaydettiremiyor. Ne yapacak peki? Kimsenin umurunda değil! İnternette her şeyi kontrol edebiliyorsun ama çocuğunu okula bile kaydettiremiyorsun.

Asena Günal: Bu kayıt parası da tabii çok caydırıcı, dışlayıcı bir şey oluyor. Milli Eğitim biraz bunun peşini bırakmış durumda; okullara bütçe ayırmıyor ve okullar hademesinden, elektriğine suyuna kadar her şeyi kendi bütçelerinden karşılamak zorunda.

Pelin Demireli: Yani okul bunu niye veliden istiyor devletten isteyeceğine?

Asena Günal: Hastaneler Sağlık Bakanlığı'ndan değil hastadan alıyor, okullar Milli Eğitim'den değil veliden alıyor... Devletin bir tür geri çekilmesi süreci yaşanıyor.

İlhan Sayın: Devlet her sene kayıt parası alınmayacak diye bas bas bağıyor ama her sene aynı şey yaşanıyor...

Asena Günal: Bir araştırmaya göre okula devamsızlığın temel nedenlerinden biri okul masrafı. Kayıt parası ve öğlen yemeği caydırıcı oluyor. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu, bütün yoksul mahallelerin ilkokullarında öğlen yemeği verilsin önerisi getirdi. Böyle şeyler yapılırsa okul gidilebilir bir yer haline gelir –yoksa çok zor.

Erden Kosova: Peki mahalledeki hissiyat ne yönde? Yıkımlardan sonra çocukları okula göndermemek yönünde bir eğilim belirdi mi?

Pelin Demireli: Bir kere benim tanıştıklarım içerisinde herkeste net bir şekilde "biz gidemedik okula ama en azından çocuğumuz okula gitsin" hissiyatı var. Ama işte Milli Eğitim'e üçüncü gidişten sonra "artık daha fazla uğraşamayacağım" dedikleri oluyor ya da okuldan devamlı para talebi geldiğinde başıma bela olacak bu iş onun yerine bir yere girsin çalışsın diye düşünebiliyorlar. Ama bu burslar, şartlı nakit sistemi motive edebiliyor. Yoksa çocuğunu niye okula göndermesin! Bizim tanıdıklarımız içinde liseye gelince okulu bırakan tek bir çocuk oldu, onun da çok geçerli sebepleri vardı...

Neşe Ozan: O da o kadar büyük yoksulluk içine düştü ki, bıraktı okulu çocuk.

Pelin Demireli: Mahalleden de uzak kaldı onlar. Çok zor hayat koşullarındaydılar çünkü bir tarafında TOKİ evleri öbür tarafta Surdibi, mahalleden koşturdu tek ev... Her şeyle o kadın uğraşmak zorunda ve dolayısıyla kendisi de sanıyorum çocuğunu zorlayamadı hadi git diye, çalışmasını tercih etti. Tabii iş de bulamadı. Yani bulunduğu işte parasını vermediler, zaten haftada 50 lira alıyordu, çok az bir paraydı onu bile vermediler. Dolayısıyla biz de bu maddi meselelerle birlikte kadın çalışmalarına geçtik aslında.

Neşe Ozan: Kadın çalışmalarına geçmeden önce bir de kimliksizler sorununa değinebiliriz belki. En büyük ıstırapı herhalde bu kimliksizlere kimlik çıkartma meselesinde çektik ve başaramadık. Bu mevzu kadın hareketinin gündemiyle de yakından ilişkili. Diyelim bir kadın bir adamla evli, o sırada başka bir adamdan hamile kalıyor. Doğan çocuk o evlilik bağı sürdüğü sürece gerçek babanın değil, evli olduğu adamın üstüne yazılıyor.

Erden Kosova: Evli olduğu kişinin üstüne alması gerek yani...

Pelin Demireli: Öte yandan adamın evli olduğu kadından değil, başka bir kadından çocuk sahibi olması durumunda, diyelim Ayşe'yle evli ama Fatma'dan çocuğu oluyor, adam Fatma'dan olan çocuğunu kendi üstüne yazdırabiliyor! Yani adamın evli olmasının hiçbir sakıncası yok ama kadın evliyse bitti!

Neşe Ozan: Hiç şansı yok. Şöyle vakalar var mesela: Kadın, yedi sene önce para için yabancı biriyle nikâhlanmış, oturma izni alsın diye. Ne adam var ortada, ne evlilik var aslında. O arada kadın başka bir adamla birlikte oluyor ve bir çocuğu oluyor. Bu çocuğu kadın ve çocuğun gerçek babası üstlerine alamıyorlar.

Erden Kosova: Çünkü öbürünün rızası, imzası gerekiyor değil mi?

Neşe Ozan: Hayır o da olmuyor, kadınla yabancı adamın boşanmış olması lazım. Nikâhlı kadının çocuğu her durumda nikâhlısı adamın tohumu sayılıyor.

Pelin Demireli: Boşandıktan sonra da 300 gün kuralına, yani 9 ay 10 gün kuralına girmiyorsa gene o adamın oluyor. Boşandığın günden itibaren 300 gün sayıyorlar, o 300 günün içerisinde olduysa o çocuğu gene nikâhlı adama sayıyorlar. Yani ortada olmayan herhangi bir adama yazıyorlar. O eski adama ulaşman lazım. Yani şöyle, Baro'ya gidiyorsun, ücretsiz avukat tutuyorsun, dava açıyorsun, eski adam gelmeli, demeli ki ben o çocukların babası değilim. O da yetmiyor çocuk başına 3000-5000 lira gibi anormal paralara DNA testleri... Böyle üç çocuğu olan bir aile var.

Neşe Ozan: Ortada gerçek, biyolojik baba var, bunlar benim çocuğum, bu kadar zaman baktım, benim bunlar diyor ama para etmiyor. Kadın diyor ben doğurdum, bu adamdan doğurdum; çocuklar adama baba diyor, kadına anne diyor, ama devlete hiçbir şey fayda etmiyor.

Erden Kosova: Bu anlaşmalı evlilikler için verilen belli bir ücret var mıydı?

Neşe Ozan: Bizim tanık olduğumuz 100 dolar karşılığında yapılmış bir evlilik ama o evlilikten kurtulmak ölüm. Nüfus kayıtlarıyla ilgili de tuhaf problemler var, bir takım bilgilerin yanlış ya da eksik girilmesi sonucunda oluşan. Mesela 19 sene önce evlenmiş ve boşanmış, ondan sonra bir evlilik daha yapmış, ve ondan da boşanmış bir kadın. Sosyal yardım alacak, başvuruyor kaymakamlığa, ilk evliliğinden boşandığı geçmemiş kayıtlara; evli çıkıyor adamla ve alamıyor sosyal yardımı sana bakacak birisi var diye. Kadının boşanma ilanını 19 sene saklaması ve böyle bir durumda göstermesi mümkün değil. Üstelik o dava da İstanbul'da değil başka bir şehirde olmuş. O davanın kararını bulacak bunun için dava açacak... Akıl alır şeyler değil bunlar!

Pelin Demireli: Gene bu lise çocuklarından birinin kimliği kayıp, yeni kimlik çıkaracağız, annesiyle gittik. Adreste annesi görünmüyor babası görünüyor. Diyorum "daha ne istiyorsunuz yani annesiyle geldik şart mı babasının gelmesi buraya kadar? Annesi burada, babası da o evde kayıtlı. Sizin hatanız yüzünden çocuğu gene biz okula kayıt ettiremeyecek miyiz?".

Asena Günal: Böyle durumlarda kendileri hak aramaya kalksa dinlemeyecekler muhtemelen, ciddiye almayacaklar. Aslında bu adres kaydı gibi olaylar güya her şeyi merkezileştirmek ve elektronik ortama aktarmak için ama...

Pelin Demireli: Ama işte Neşe'nin dediği gibi öğretmen bile olsa o ailelerin nerde oturduğunu bilmiyor. Tanıdığımız çocukları götürdüğümüz için kadın bana liste veriyordu "bu çocuklar gelmedi kayıt olmaya, onları da lütfen bulur musunuz" diye. Sokak sokak dolaşım ben o çocukları bulacağım yani.

Asena Günal: Sosyal hizmet çalışması yapmanız bekleniyor...

Balca Ergener: Merkezileştirmek diyorsun ama bir yandan da sana kimlik vermiyor; resmen yok olsun...

Asena Günal: İlk gittiğinizde Sulukuleliler size doğrudan ihtiyaçlarını anlatmaya başladılar mı yoksa bir dakika siz kimsiniz mi dediler; bir güven kazanma sürecinden sonra mı bunlar yaşandı?

Neşe Ozan: Biz gittiğimizde zaten orada bir çalışma sürmekteydi. Zaten çok ne yapacağını bilemez halde, çaresiz durumdaydı birçok insan. Tabii böyle söylediğimizde oradaki herkesi kapsayan bir şey söylüyormuşuz gibi oluyor, o da çok doğru değil aslında. Yani süreçten avantaj sağlayan kesimler de vardı. Kazananlar ve kaybedenlerin olduğu bir süreç gibi bakmak daha doğru olur herhalde. Üstünde çok sayıda mülk olan ufak bir mülk sahibi grubu tabii ki çok yararlandı. Küçük mülk sahipleri yani emekli olmuş, hayatındaki tek şeyi evi bir de emekli maaşı olan mülk sahipleri içinse bir faciaydı. Yaş gelmiş 65'e 75'e, bu saatten sonra ne yapacak? Sonra bir de çok hisseli mülklerde yaşayanlar için dertli bir süreç başladı, aile içi tartışmalar tetiklendi. Tabii bir de kiracılar var. Ayda 50 ila 100 lira arasında kira ödeyerek başınızı sokabilecek bir yer bulmanız mümkündü orada. Diğer yandan, mahalle içinde çakal diye tabir edebileceğimiz, mahallede mülkiyetin el değiştirmesine, rantçılara gitmesine aracı olan bir kesim vardı. Onlar aldıkları komisyon paralarıyla epeyce zenginleştiler. Zaten bunlar belediyeyle anında buluştular. Böyle yerlerde her zaman olan şey budur. Tencere kapağını bulur gibi birbirlerini buldular! Belki de öncesinden gelen bu tarz ilişkiler de mevcuttu.

Aslında orası iki mahalleden oluşur: Neslişah Sultan ve Hatice Sultan Mahalleleri. Neslişah Sultan bölümü daha Roman ağırlıklı nüfusun olduğu bir yerdir ve daha yoksuldur. Daha yukarıdaki Edirnekapı tarafına bağlı olan mahalle ise karışıktır, daha zengindir. Özellikle Roman olmayan, Amasyalı, Siirtli grupların yoğun olarak yaşadığı bir mahalledir. Aslında mülkiyetin nasıl el değiştirdiğine bakacak olursanız Hatice Sultan'ın daha zengin kesiminin yoksulları yuttuğu da söylenebilir.

Erden Kosova: Yuttukları derken onların mülklerini kaybetmelerini ve dışa doğru itilmelerini sağlıyorlar değil mi?

Neşe Ozan: Biraz öyle oldu. Daha önümüzdeki dönem çıkacak bunlar ortaya, ben izlenimlerimi tahmini olarak söylüyorum tabii.

Asena Günal: Onların orası yıkılmadı mı peki?

Neşe Ozan: Hatice Sultan bölümünde de yıkım yaşandı.

Asena Günal: Siirtliler ile Amasyalıların da yıkıldı yani.

Neşe Ozan: Tabii onlarınki de yıkıldı ama daha zengin kesimdi onlar. Yani fırsatları ilk değerlendiren buradaki daha zengin kesim... Sürece müdahil olup ara dönemde başkalarının mülklerini aldılar.

Pelin Demireli: Mülk sahibiyse hak sahibi oluyorsun. Hak sahibi dediğinde ilk altı ayda başkasından çok ucuza satın alıyor. 500 iken, şimdi 2500'ü geçti mesela. Kat kat değerlendirildi o mülkler.

Neşe Ozan: Oradaki yoksul mülk sahibi ne yaptı? Kentsel dönüşüme giremeyince kendi mülkünü ilk teklif eden alıcıya belediyenin verdiği fiyatının biraz üstünde sattı. Diyelim ki belediye 50 veriyor o da 70'e sattı. Bunun ilk alıcısı genellikle Hatice Sultan'ın zengini oldu diyeyim. Benim izlenimim en azından, o kesimin bir bölümünün söz konusu el değiştirmeler aracılığıyla daha yoksul kesimi yutması yönünde. Tamamı böyledir diyemem çünkü bilgi yok elimizde; ama bunu gözlemledik.

Asena Günal: Sonuçta evler yıkıldı ve herkes Taşoluk'taki TOKİ konutlarına gönderildi.

Neşe Ozan: Hayır o sadece kiracılara tanınmış bir haktı. Mülk sahiplerine değil.

Asena Günal: TOKİ evlerine gidenlerin hepsi Sulukule civarına geri döndü diye okudum.

Neşe Ozan: Evet, daha çok Karagümrük civarına.

Pelin Demireli: Zaten bir taraf sur diğer tarafta da belediyenin havuzu falan var. Dolayısıyla neredeyse böyle yarım ay gibi bir alan kalıyor.

Asena Günal: Oralarda ev nasıl buldular peki? Epey zor olsa gerek aslında. Daha yüksek kiralar söz konusudur herhalde?

Neşe Ozan: Mahalledekinin en az 3 katı. Evden eve zıplayarak, kira takarak idare ediyorlar.

Pelin Demireli: Taşoluk da hakikaten ayrı bir vaka. Biz oradaki yatılı okula gittik, çocuklar bir dönem oraya mı gitseler diye bakmak için. Tam beş saat boyunca durmadan, çay kahve molasız gittik de gittik. O kadar uzak bir yer. Ayrıca yaşanan, iş imkânları sunan bir yer de değil –hayalet kent gibi bir yer. Ormanın içinde, tepede, Karadeniz'e yakın tertemiz bir havadasın. Emekli olduktan sonra hayalini kuruyorsan git yerleş –ama iş falan yok!

İlhan Sayın: Emekli olsan da yaşamazsın. Issız, dağın başında, hiçbir şey yok etrafta.

Pelin Demireli: Ayrıca işin mali boyutu da farklı. Hem doğalgazı, hem kapıcı masrafı, üstüne bir de evin borcu... Sanki o evler bedavaya verildi. Öyle bir yanlış anlaşılma var bir de. Bedavaya verirler mi evi? 100.000 liralardan falan bahsediyorlar. Mahallede yer olsa daha faydalı onun için, o civarda daha ucuz neredeyse değil mi?

Asena Günal: Tapu törenleri hatırlıyorum.

Neşe Ozan: Borçlandırarak verdiler işte.

Erden Kosova: Peki oradan gelen borçtan nasıl kurtuluyor? Ya da kurtulabiliyor mu?

Neşe Ozan: Evi alırken bankayla yaptığı sözleşmeyi devrediyor. Normalde bu tip TOKİ evlerinde sözleşmeyi devredebilme hakkı belli bir süre dolduktan sonra vardır; bir sene dolmadan devredemezsin. Ama öyle bir oyun oynanıyordu, olacaklar o kadar iyi biliniyordu ki Sulukulelilerin sözleşmesine böyle bir şey koymamışlardı –aldığı anda devredebileceğini öngörüyordu sözleşme. Dolayısıyla kimisi o sözleşmeyi yaptı ama daha evler hazır olmadığı için o aşamada devretti, devretmek zorunda kaldı; kimisi de gitti, bir ay sonra, iki ay sonra yerleşmeye çalıştı... Yedi-sekiz aydan daha fazla dayanamadılar. Tabii devretme anına göre aldıkları devir parası değişti. İlk devredenler 4.000-10.000 TL arasında bir paraya devretti. Kalmaya çalışıp sonra devredenlerde ise 25.000-30.000'a kadar çıktı. Sonra işte en azından bir bölümü mahalle çevresine döndü.

Pelin Demireli: Yani devretmeyip de ne yapacak? Evini yıkmışlar, sana verdikleri ev hazır değil; bazılarının teslimine iki sene verilmiş. Ne yapacaksın iki sene boyunca? O yıkıntılardan içinden malzeme taşıyarak derme çatma evler, kulübeler yapan çocuklar vardı, taşınırız buraya düşüncesiyle. O duruma düşürülüyorlar doğrusu. "Bedava ev dağıtıldı, beğenmediler" gibi bir şehir efsanesi var ya hani, mahallenin etrafındaki insanların bile kafasına yerleşmiş. İşte bilgi olayı yine karşımıza çıkıyor.

Neşe Ozan: Araştırılması gerek bu durumların. İkinci bir rant süreci de Taşoluk'ta yaşandı. Bu kârlı alımlar kim tarafından yapıldı mesela? Tabii mahallenin kiracıları için zor ödeme koşulları. Çünkü haneye giren gelir çok düşük, çok yoksullar. Ama bir alt-orta sınıf için pek de fena değil. Yani ayda 2000 lira civarında geliri olanlar dayanır, öder. İyi de yatırım yani, on beş sene boyunca ayda 300 lira taksit ödeyip ev sahibi olacaksın.

Erden Kosova: Mutlaka kokuyu alanlarca kurulan örgütlü şeyler vardır bunların arkasında. Pekiyi mekânın açılması konusuna geri dönersek; kadınlarla beraber çalışma fikri geri gelenlerin karşılaştıkları ekonomik zorluklar üzerine mi gelişti yoksa başka unsurlar, gereksinimler de var mıydı?

Pelin Demireli: Zaten hep istiyorduk, yani o çocuk çalışması olurken de kadınlarla da hatta gene mahalleden olup iş bulamayan erkeklerle de çalışmak istiyorduk. Ev eksenli çalışma şeklinde zaten mahalleye çok iş geliyor. Ancak işin içine girdiğimiz zaman gördük biz evdeki emeğin böylesine sömürüldüğünü.

Asena Günal: Ne tür işler geliyor oradaki evlere?

Pelin Demireli: Karton katlayıp koli yapmak; işneye nazar boncuğu takmak gibi evde yapılabilecek işler. Ama mesela duyduk ki koli yapma işinde günde 10 lira veriyorlarmış. Bütün aile çalışıyor 24 saate yakın, 12 saat en azından, ve o 10 lirayı bile alamıyorlar çoğu zaman. Yani Çin'den beter durum. Ne yapabiliriz diye çok derinlikli biçimde tasarlamadık; tamamen tesadüfler zinciri olarak gelişti. David Mimar Sinan'da el sanatları okuyordu. Tesadüfen dolaşırken Küçük Ayasofya civarında el yazması üzerine kurulu küçük bir atölyeye rastlıyor, içeri giriyor ve konuşmaya başlıyor. Atölye sahibi merak ettiğimizi görünce, gelip ben size öğretirim, diyor. Bize ve kadınlara yavaş yavaş bu işi öğretiyor. Üretime geçmeye başlayınca da atölye fikri geliyor bizde.

İlhan Sayın: Veliye Özdemir Martı'nın yazma baskı atölyesi, geleneksel yazma baskı. O gelip bize atölyede gösterdi. O sırada ben yoktum ama daha sonra katıldım.

Neşe Ozan: Tabii bütün bunları borçlu olduğumuz insan o.

Pelin Demireli: Bir gün atölyeden geleneksel yazmacılığı öğrenecek biri çıksa; onun hayali de o. Bakalım, zaman gösterecek.

İlk seferinde ben yoktum, Neşe ve David vardı. Onlar da grupla atölye yaptılar. Atölyeyi ortak kurduk kadınlarla, yani hepimiz o atölyenin elemanlarıyız. İş paylaşımından fiyatlandırmaya, kazancın paylaşımına kadar bütün konuları birlikte kararlaştırarak ilerliyoruz. El baskısı şal, çanta vs. yapıyoruz ve baskı-boyama-ütü-paket, gibi çeşitli işlerin olduğu bir üretim sistemi kurmaya çalıştık. Satış fiyatını belirlerken de her yapılan iş için bir ücret belirliyoruz. Mesela baskı için 1,5 lira, boyama için 2,5 lira, ütü için 1 lira. Vasıflı vasıfsız her kadının iş yapabileceği, hatta çocukların katılabileceği bir bant sistemi kuruldu... Ben de dahil hepimizde bu sisteme sonsuz bir güven var. Hepimiz ortağız ve hepimiz üretenleriz.

Asena Günal: Satış kanallarını tanıdıklar üzerinden mi kurdunuz?

Neşe Ozan: Ne bulursak değerlendirdik. Mesela geçen yılbaşı, Hürriyet gazetesi, promosyon olarak müşterilerine bizim şallardan hediye etti. Rafineri reklam ajansı sosyal sorumluluk çerçevesinde bizim için ürün geliştirmeye çalışılıyor. Mesela Rafineri tarafından geliştirilen Orhan Gencebay nakışları yaptık. Onlar sergilendi de.

İlhan Sayın: Şalların satışında ya da desen temininde de arkadaşlarımızın çok payı oldu. Bir arkadaşımız bize Ahtamar Kilisesi'ne ait fotoğraflar temin etmişti, ben de birkaç tanesi üzerinde eşarba aktarılabilmesi için desen-grafik çalışması yapmıştım.

Neşe Ozan: Bir de çok ciddi bir sanatçı desteği oldu. İlhan, Nalan, Çağla, yani irili ufaklı, kendi arkadaş çevremizden... Bayağı bir destek geldi.

Halledilmesi gereken bir sürü şey var: çocuğunun okulu, onun yeşil kartı, bunun kimlik belgesi, şunun reçetesi... Zihnimizdeki soru şuydu: Bu tür şeyleri bütün ömür boyunca dışarıdan gelen insanlar yapmayacak, üstelenmeyecek; dolayısıyla biz acaba orada o insanların birlikte, dayanışma içinde güçlenmelerini sağlayacak bir kapasite yaratabilir miyiz?

Erden Kosova: Bir tür kendine yeterlilik oluşturmak...

Neşe Ozan: Bu bence çok önemli. Hem kendi içinde tahakkümcü ilişkiler kurmayacak, hem dayanışacak, hem de birbirine çakallık yapmayacak... Çocuklarla harikalar yaratıldı, çok güzel çalışıldı, yetişkinlerle kalıcı ne yapılabilir? Aslında kafamızda sürekli buna yanıt arıyorduk

oradayken. Kadınlarla yaptığımız çalışma bu arayışa denk geliyor. Bu çalışmanın nereye gideceğini bilemeyiz, tahmin bile edemeyeceğimiz yerlere ulaşabilir belki –artık kader kısmet; ama bence en önemlisi her bir çalışmanın bir demokrasi deneyimi olması –hem bizim açımızdan, hem onlar açısından. Bu küçük, mütevazı haliyle bile çok önemli. Sürdürülebilirlik gücünü kendisinden alması, dışarıdan alınan fon vb. proje paralarıyla değil, kendi dayanışmasının yarattığı güçle ilerlemesi çok kıymetli. Bu sürdürülebilirlik üzerinden ilerleyerek çocuklarına istiyorlarsa okul da kurabilirler, kendilerine sanat merkezi de açabilirler...

Bir de şunu en baştan itibaren net olarak koymaya çalıştık: İş bekleyen çok, iş ise az olduğuna göre, öncelik en mağdur olanındır. Peki, en mağdurun kim olduğuna nasıl karar vereceğiz? Birisine mağdur dediğimizde, topluluk itiraz etmiyorsa, tespitimiz doğrudur. Çünkü iyi bilirler birbirlerinin durumlarını. "Hayır, o şöyledir böyledir" denmiyorsa, demek ki doğrudur. İkincisi, birbirleri için karşılık beklemeden bir şey yapmaları, bu hissiyatta olmaları önemli. Biz nasıl karşılıksız geliyoruz, haftanın bilmem kaç günü, bilmem kaç saat uğraşyoruz; herkes böyle yapabilmeli.

Pelin Demireli: Tabii yanındaki insan komşun, arkadaşın, eşin, dostun. Bu kadın ne yapıyor, o kadın nerede, hasta mı, iyi mi, evi ne oldu... Yani mahallenin dağılmasıyla bu tür bir ihtiyaç oluştu. Eskiden o ilişkiler daha sıkıydı da, biraz onun da etkisi var.

İlhan Sayın: Geçen sene miydi, kadınlar birbirlerine gitmiyorlardı, şimdi birbirleriyle görüşmeye başlamışlar.

Neşe Ozan: Ya da mesela biz yazma eğitimi yapıyoruz bir grupla. Bir bakıyorsunuz o gün eğitime katılmayanlar gelmiş bize yemek yapıyor, çay yapıyor, çay servisi yapıyor. Birbiri için arkadaşlık icabı, dayanışma icabı bir şey yapabilmek çok önemli. Üçüncüsü, her şey şeffaftır, herkes bilir kimin bu çalışmadan ne kadar kazandığını. Kendisininkini de bilir başkasınınkini de bilir. Dördüncüsü, Pelin de söyledi, işi manifaktür gibi tasarladık. Eğitimi mekânda veriyorduk, çalışmayı gruplar halinde evlerinde yapıyorlardı. İşbölümü yapıldığı için üretimin her aşaması bir önceki aşamadan etkileniyor, bir sonraki aşamayı etkiliyor. Dolayısıyla kalite herkesin sorunu haline geliyor; bu da çok güzel benimsendi topluluk tarafından.

Pelin Demireli: Çünkü mesela 100 tane şal alıyoruz, arada baskı hatası oluyor, ya da şal hatalı çıkıyor, sonra boyamada hata çıkıyor vs. sonuçta %20'lik bir kayıp oluyor. Bunu görünce bir önceki işi yapan da daha dikkatli oluyor. Çünkü kendisi 100 tane basınca bir sonraki baskıda hata olursa 10 tane eksik boyamış oluyor. 10 tane eksik kazanıyor, onun hakkını yemiş oluyorsun aslında bir yandan da.

Asena Günal: Paranın olduğu yerde olumsuz şeyler yaşanmaması başlıbaşına ilginç zaten.

Neşe Ozan: "Ben niye baskı grubunda değilim", "bugün beni niye çağırmadın?" diyip küsenler oldu ama grup genel olarak anladı ki herkesle bizim mesafemiz eşit; kimseyi daha çok sevdiğimiz yok. Dolayısıyla bu sorunlar çok şükür şu an için halledilmiş durumda.

Pelin Demireli: Böyle bir çalışma sistemiyle çok da karşılaşmadığımız için süreç içinde yaşayarak oturttuk kafamızda bazı şeyleri. Tamam, çok mantıklı, çok inanarak başladım ama bu nasıl işleyecek kısmı ancak yaşayarak anlaşılır oldu. Biz o parayı aracı kaybı olmaksızın paylaşıyoruz. Bir koordinatörümüz yok, bir patronumuz yok, işveren değiliz.

Neşe Ozan: Ev eksenli çalışmalarda, fabrikadan fason iş getirenler olur; iş birkaç halkadan geçerek gerçek üreticiye ulaşır. Her halkada komisyon alan keneler vardır. Üreticiye kala kala pastadan küçücük bir pay kalır...

Asena Günal: Ev eksenli çalışmalar, size gelenlerin evlerinde parça başı iş yapma durumları devam ediyor sanırım. Onlarla ilgili çalışma var mı pekiyi? Çünkü ev eksenli çalışanların da sendikalaşması, dernekleşmesi hep tartışılıyor. Bu yönde bir bilgilendirme de yararlı olabilir.

Neşe Ozan: Bizde şöyle düşündük: Kurduğumuz bu çalışma grubunun ucundan tutup, devam ettirerek yıkılmış bir mahalleye yas tutmanın ötesine geçmeliyiz. Yani, burada artık yeni bir hayat var. Yeni hayatın ihtiyaçlarına birlikte derman olmaya çalışmak şeklinde bir perspektif oluştu. Bundan sonrası daha katılımcı bir süreç olacaktır. Çünkü bir şeyin başından itibaren bulunmak ve sonradan gelmek farklı şeyler. Yeni katılımcılar da oluyor. Ben inanıyorum sistemli çalışma şartlarımız oluşursa şu anda 30 olan sayı çok kısa sürede 50'ye daha sonra da 100'e çıkar.

Pelin Demireli: Bir de gerçekten artık birlikteyken iyi vakit geçiriyoruz. İlk başta hakikaten para kazanma düşüncesi ağırlıktaydı ama sonradan gördüler ki güzel vakit geçiyor çünkü sigara içme molası diye bir şey yok, sigara içmek isteyen dışarı çıkıyor, işte acıktıysak işi bırakıp oturup yemek yiyoruz. Sabitlenmiş saatlerimiz yok, kart sokma olayı yok...

Neşe Ozan: Hatta o mola verilen saatler daha da önemli bence. Daha yoğun paylaşımlar oluyor, kocalar anlatılıyor...

Asena Günal: Erkeklerle çalışmak gibi bir plan var mı ilerisi için?

Neşe Ozan: Yetişkinlerle çalışmak diyorum ben hep, kadınların hep önceliği olsun ama tek başına kadın işi olmasa keşke –çok arzu ederim.

Pelin Demireli: Tabii mesela şal işini yaparken görüşmede ayakkabı işi çıktı. Birkaç kişiyle konuştuk ama olumsuz yaklaşıldı. Mesela boyama için Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun atölyesine gittik. Orada da erkekler vardı boyamada, demek ki bu işe de dahil olabilirler isterlerse aslında.

Asena Günal: Erkekler mi pek yanaşmıyor? Siz onlara özellikle gitmemiş değilsiniz yani.

Neşe Ozan: Yani her ikisi de. Bizim de o zemini yaratmaya fırsatımız olmadı. Ama en kısa zamanda umarız erkeklerle ve gençlerle gene benzer bir sistem deneyebiliriz.

Asena Günal: Molalarda kocalar hakkında konuşma konusuna geri dönecek olursak bir şekilde kadınlarla kadınlıktan kaynaklı şeyleri de konuşuyorsunuz, değil mi, onları da anlatıyorlar. Sonuçta bu kadınlar arasında eminim şiddete uğrayanlar vardır. Bu tür durumlarda hak arama girişimi oldu mu hiç? Çünkü yaptığınız şeyler aslında feministlerin kendilerine hedef koyduğu şeylere çok yakın: kapasite geliştirme, dayanışma, demokratik bir işleyiş...

Pelin Demireli: Ben de işte bu işi hakikaten Sulukule'den öğrendim, yani feminizme bu kadar yakın değildim daha öncesinde. Şimdi mecbur kalıyorsun feminist olmaya, şartlar bunu gerektiriyor gerçekten ne tarafından baksan: çocuğun kimliğinden tut, eve götürdüğü işin niteliğine kadar... Sen bu tür şeylere nasıl karşı durmayacaksın?

Neşe Ozan: Benim şahit olduğum şiddet benzeri vakalar oldu. Böyle bir vakada arkadaşı Mor Çatı'ya –başka da bir yer bilemedik– yönlendirdik, ama başka pek çok örnekte de görüldüğü gibi yönlendirdiğimiz arkadaşlar karar verip devam edemedi ya da görüşmeye dahi gidemedi. Bizim yaklaşımımız biraz el yordamıyla, deneme yanılma yöntemleriyle gerçekleşiyor.

Pelin Demireli: Şiddet sadece kocalardan da gelmiyor. Çocuklar da çok sık dayak yiyor. Böyle durumlarda konuşmayı deniyoruz. Ve dayanışma temelli bir şey oturtmaya çalıştığımız için, yani öyle bir durumda biz senin yanında olmayacağız, sen en yakınlarındakini gözetmekte, korumakta zaaf gösteriyorsan, biz de orada yokuz hissini veriyoruz dolaylı bir biçimde. Onlar da farkındalar bunun. Onların davranışlarını değiştirebilecek bir uzman olarak görmüyorum ben kendimi. Uzman olmadığım için de "benim durduğum yer budur, beraber çalışabilirsek çalışırız, yoksa çalışamayız" demeye getiriyorum.

Erden Kosova: Başlangıç aşamasında kadınlar ve çocuklar ile çalışmak daha mı kolay geldi iletişim kurmak açısından?

Neşe Ozan: Doğrusu çocukların yaşadığı travma haline tanık olunca yavaş yavaş çocuk çalışmaları fikri oluştu. Orada fark ettik ki çocuk çalışmalarının doğal sonucu olarak annelerle iletişim kuruluyor.

Erden Kosova: O çocuk çalışmaları neydi tam olarak?

Neşe Ozan: 2007'de mahallede evlerde, kahvelerde çalışmalar yapıyordu çocuklarla. Bir kış boyu Bilgi Üniversitesi'ne getirip götürdük çocukları hafta sonları, orada atölyeler yapıldı. Sonra mahallede bir şeyler olsa keşke diye düşünmeye başladık. Tamamen imece usulüyle boş bir dükkânı değerlendirdik, çocuklar için bir yer kurduk. Hansel ve Gretel'in pastadan evi gibi bir şey çıktı ortaya. Renkleri falan çok güzeldi, bayıldı yani oraya çocuklar. Atölyelerde resim, kil, karikatür, ritim çalışmaları oluyordu.

İlhan Sayın: Onda ben yoktum. Okuldaki çalışmalara geldim daha sonra.

Neşe Ozan: Biraz okuma yazma, tabii coğrafya... Şehir Planlamacıları Odası gelmişti, eğlenceli bir şekilde coğrafya anlattı; hafif İngilizce dersi –yani aklınıza gelebilecek her şey. Ondan sonra da aslında mahallenin her tarafını atölye olarak kullanma dönemi var. Yani sur yıkıntılarında çalışıldı bir yaz boyu, ya da bostandaki duvarın dibinde, Sezer'in müstemilatında... Asım Abi'nin bahçesinde açık hava oyunları, gene bir grup geldi çamur çalışması yaptı, uçurtma atölyesi yapıldı... Sonra sirk vardı, bir ay sürdü sirk atölyesi. Yani çocuklar için esasında çok enteresan bir karşılaşma olmuş olmalı. Öğrenmenin keyifli bir şey olabileceği fikrini herhalde biraz uyandırabildik çocuklarda.

Pelin Demireli: İlhan Koman'ın yelkenlisi Hulda gelmişti, çocuklarla çok güzel atölyeler yaptılar. Hem tekneyi gezdiriyorlardı, hem de çocukları sırayla atölyeye alıyorlardı. Bir de bu ekiplerde çok sık "sen okulda başarılı mıydın?" gibi sorularla karşılaştık. Şimdi çocuğun etrafında öyle örnekler de olmadığı için, herkes okula gidiyor bu çocuk niye okula gitmek istemesin. Kendi yaştlarının, akranlarının yaptığı her şeyi yapmak, o sosyalliği yaşamak istiyor. Mahalledeki çocuklar, tamam, bir aradalar ve benzer koşullarda yaşıyorlar ama mahallenin dışına da –el mahkûm– çıkıyor, görüyor, biliyor bütün bunları. Ve onun da doğal hakkı tabii ki; orada olmak istiyor.

Erden Kosova: Pekiyi kadın çalışmaları süresince çocuklarla da çalışmayı, atölyeler yapmayı sürdürebiliyor musun?

İlhan Sayın: Ben şimdi tamamen kadınlarla çalışıyorum; zaten haftada bir ya da iki gün ayırabiliyoruz; bu süre içinde çocuklarla çalışmaya vakit olmuyor. Ama mekânda okuma bölümü var ve anneleri varken de çocuklar girip çıkabiliyor.

Balca Ergener: Bir de etütler mi oluyor?

Pelin Demireli: Derse destek etütleri oluyor –mekânda ya da evlerde. Kitaplar da işte kütüphane gibi, alıyor, okuyor, geri getiriyor.

Balca Ergener: Nalan'ın yazmalarda kullanılan Voltran¹ motifini merak ediyorum. Sahipleniliyor mu, seviliyor mu? Galiba direkt mahallede yaşananlarla ilgili bir iş, değil mi?

Nalan Yırtmaç: Sulukule'den değil de, Fener-Balat mahallesinden fotoğraflar kullanmıştık orada. Voltran'ı nasıl görüyorlar, siz biliyorsunuz, ben kadınlarla çalışmadığım için pek.

Pelin Demireli: Bir gün ben eski bir çarşaf götürmüştüm; denemek için kullanalım dedim. "Ay, ona Voltran'ı basalım" dediler. Demek ki beğeniyorlar o deseni, seviyorlar. Ona da beraber karar veriyoruz çünkü. Masa örtüsü yapacağız, hangi deseni kullanalım? Ay şu güzel, bu değil, burasına basalım... Sermayesi çok düşük olduğu için de denemeyi-yanılmayı kaldıran bir iş. Bu bir avantaj.

¹ Nalan Yırtmaç'ın "Yıkılan mahallelerin, yerinden edilenlerin gücü adına!" (2010) adlı işinden oluşturulan desen.

Neşe Ozan: O iş özelinde bence çok açılacaklar. Henüz kendi boyama tekniklerini, kendi desenlerini ortaya koymuş değiller. Daha çok başındayız. Voltran'ı serigrafiyle yeni uygulamaya başladık.

İlhan Sayın: Evet, daha başında sayılırız. Biraz üretimi oturttuk gibi ama kadınların yapacağı daha çok şey var aslında. Ben şundan endişeleniyorum, biz çekildiğimizde onlar devam edebilecekler mi?

Neşe Ozan: İşte bütün mesele o. Yani biz olmadığımızda hem devam etmeleri hem de bunu tahakkümcü olmayan bir şekilde yapmaları. Yoksa birinin diğerinin üstüne basmasına zemin yaratacak bir şey kalıyorsa geride boşa kürek çekmişsin demektir; onun üstüne bir bardak su iç sen.

Erden Kosova: Sadece nihai sonuçla değerlendirmemek lazım, oraya gelene kadar biriken bir sürü deneyim var. Çizilen ideal ulaşılamasa bile süreç içerisinde yaşanan pek çok şey var. Oluşturulan çerçeve çözülsün bile insanlar üzerinde izler kalıyor mutlaka.